

Com un nen feliç

MAR BOSCH

Si heu vist mai un tall de crani sense carn —sí, ja ho sé que no és una cosa gaire habitual, però us l'haureu d'imaginar—, un tall sec de crani de nen, descobrireu que hi ha dues línies de dents. N'hi ha unes que estan esperant per sortir, que faran arrels de veritat i s'hi quedaran, anant bé, fins que el nen sigui força gran però no vell del tot. Les dents permanents, més grosses, més dures, situades per sobre i per darrere de les dents de llet abans que caiguin, fan que ens adonem de la mena de força amb què empeny la mossegada adulta. Fer-se gran, vist així, en secció neta, fa una mica de fàstic. O de por. O una barreja de totes dues coses. I és molt trist, tot plegat. Perquè, a més, les dents de llet ens recorden que la infància —aquell paradís exhumat continuament i sense escrúpols— és un estat provisional, que comença amb el gran dolor de l'eclosió de les primeres dents i s'acaba quan ja s'ha després l'última peça.

Mentrestant, els nens mosseguen i somriuen amb les dents de llet d'una manera molt semblant a la dels adults, però sense distingir algunes normes respecte a allò que poden fer i deixar de fer amb la seva dentadura: mossegar la carn que la mare els ha posat al

plat està bé, per exemple. Mossegar el dit d'un altre nen, no. Que si li arrenques, allò queda per sempre, encara que després li tornis a enganxar amb cola. Però aquestes coses ja les aprendran més tard. Que són nens i ja se sap. Petits monstres sense empatia ni filtres, assajadors amorals de l'espècie, els de sucre. I tot això aconseguen inspirar el nens de l'univers barderiana, aquest món sòrdid i anguniós d'on no surts fins a l'última plana i una ressenya torbada. Lectors, alguns ja ho sabreu: la tendresa porta un punyal i es diu damià bardera!

Els nens de la fàbrica bardera (així, en minúscula) són d'aquells del cop de roc llançat amb massa traça, com bé diu Antoni Munné-Jordà al pròleg d'aquest recull de contes. Nens, nens crescutets, nens per omissió o de pensament, però que, en definitiva, són criatures que «es nodreixen de la llet de la vaca cega per poètics i mutilats». O de la vaca de la mala llet, diria jo. Perquè l'agror hi és permanent i el narrador, que sembla entonar una dicció melosa en l'escriptura, es descobreix com un gran esquinçador. Així, veureu desfilar en aquests contes perversos —i un punt pervertits per la servitud a l'efectisme— un nou tribut als relats d'infància i una gran botifarra a l'imaginari d'una infan-

BARDERA POCH, Damia

Els nens de llet

El Cep i la Nansa edicions, Vilanova i la Geltrú 2016. 109 p.

cia de cotó: caputxetes horroritzades, àvies molt ben conservades malgrat la crueltat del temps, entranyes entrañables, amputacions que restitueixen somnis, restitucions abominables i... Ep! també algun final feliç: casualment, el relat anomenat *El matrimoni*. I no sabeu com s'agraeix un bàlsam entre tants de cops de bistec a la cara. Finalment, el conjunt està escrit amb una intel·ligència punxeguda que prem fort contra la pàgina i que deixa solc quan no l'estripa. I l'autor és com un nen que és feliç fent allò que més li agrada: jugar i enjogassar, riure a plena veu, explicar històries, escriure-les.

Pous i Pagès, vagabund en l'exili

GRISELDA OLIVER I ALABAU

De la pau i del combat —publicada a Mèxic, el 1948—, l'última obra que Josep Pous i Pagès escriuria, gira entorn d'un fet transcendent per a la vida de l'autor: l'exili. Perquè no només és una obra feta a l'exili, sinó que és una obra sobre l'exili: «Benaventurat qui arriba a sentir-se com un arbre, ben

clavat en el sòl que l'ha vist néixer, i sap que no el pot desarrelar cap vent, per embravit que sigui», escriu l'escriptor, nascut a Avinyonet de Puigventós, a la primera prosa poètica que enceta la lectura d'aquesta obra, dividida en tres llibres. «La vida no és repòs i platxèria solament, sinó també contrast i lluita», escriurà més endavant.

POUS I PAGÈS, Josep

De la pau i del combat

Adesiara Editorial: Martorell, 2016. Introducció de M. Àngels Bosch. 393 p..

Aproximació a la matemàtica de la història

ADRIÀ PUJOL CRUELLES

El químic Alexandre Deulofeu va néixer a l'Armentera, el 1903, però el considerem figuerenc. A la capital de l'Alt Empordà va fer de professor a l'IES Ramon Muntaner. També va ser regidor d'ERC, i alcalde accidental durant la Guerra Civil. A l'exili va fer de paleta, historiador, músic, obrer, pagès i poeta. Un cop tornat es va dedicar a la farmàcia, i va posar en solfa una de les teories històriques mes sorprenents del món, la *Matemàtica de la Història*.

L'acadèmia no ha fet mai cas a la producció deulofeuniana, una quarantena de títols. Ell va dir que totes les cultures poden durar 5.100 anys, dividits en tres cicles evolutius de 1.700 anys que, al seu torn, contempen una època de fraccionament demogràfic i de gran creativitat cultural (650 anys), i una època d'unificació imperial i decadència (1.050 anys). Onades civilitzadores precises, al marge dels individus. En fi, amb aquesta entrada de cavall sicilià no és estrany que Vicenç Vives arrufés el nas.

En qualsevol cas, el model deulofeunià ha cridat l'atenció, per com el seu determinisme s'ha acomplert en la recent història d'Europa. Diguem que va predir la caiguda de l'URSS, la dominació alemanya del continent i la propera

independència de Catalunya. Va ser un defensor de Catalunya com a bressol de la cultura europea, de l'art romànic i del pensament filosòfic occidental. En concret, el punt zero se situa a l'Empordà i, al Rosselló, l'òmfal. Una idea, aquesta, germana de les il·luminacions de dos amics seus: la coneguda «L'estació de Perpinyà és el centre del món», de Dalí, i la seductora «Els catalans ho tindrem tot pagat», de Pujols.

Però parlem de la feina ingent de l'autor de *Les onades del mar de la història*, Max Pérez. És filòsof, i ha estat guia al monestir romànic de Sant Pere de Roda. Per tant, té les facultats ideals (experiència i artilleria teòrica) per demostrar el cientisme de Deulofeu, espigolar-ne les influències, i situar-ne la dena al rosari de pensadors catalans com Lluïl i Sibiuda.

Anteriorment hem pogut llegir aproximacions a Deulofeu, ben meritòries (Pujol, Casassas, Roca i Gutiérrez), però la de Max Pérez fa un salt endavant. De vegades és una mica feixuga de llegir —li falta grapa divulgadora— però és que la tasca que s'imposa no és cap passatemps. A diferència de Josep Pla, que va sortir una mica escaldat quan va recollir el pensament pujolsià (1931) a *El sistema de Francesc Pujols: Manual d'hiparxiologia*,

mença a ser el “vagabund”, la paraula que simbòlicament s'acosta més a la realitat existencial de l'exili», explica M. Àngels Bosch, autora de la introducció de la nova edició que Adesiara Editorial ha fet aquest 2016 de l'obra.

A l'exili va començar a anotar a *Dieterari de l'exili*, uns apunts que estaven a mig camí de la política i de la reflexió i que serien el precedent de les proses poètiques que componen *De la pau i del combat*, obra profundament inspi-

PÉREZ MUÑOZ, Max

Les onades del mar de la història

Brau. Figueres, 2016.
203 p.

Max Pérez avança amb peus de plom. De manera provisional però segura, va traient les capes de polpa que guarden el pinyol de la teoria. Així descobrim un Deulofeu informat, és clar, dels corrents de pensament de la seva època. Un historiador audaç que deixa descalces les teories de Fukuyama. Però també coneixem l'altre Deulofeu, l'intuïtiu, el català monstruós que s'eleva, el creador d'una teodicea única.

Enhorabona, Max Pérez, i sort amb tots els fronts que, segur, ara deu tenir oberts!

rada pels *Pensaments* de Blaise Pascal, en les quals un Pous i Pagès, molt diferent del de *Revolta* o de *La vida i la mort de Jordi Fraginals*, apareix rendit per les vicissituds del moment. Al llarg de gairebé quatre-cents pàgines, Pous aborda la condició humana, la guerra i la misèria, però també evoca l'angoixa existencial i la nostàlgia a través de descripcions paisatgístiques i records personals. Per aquest motiu sovint se l'ha qualificat com el seu «testament vital».

El gener del 1939 Pous i Pagès, que en aquell moment era director de la Institució de les Lletres Catalanes —en va ser el primer director—, abandonava Barcelona i es dirigia a Girona per poder creuar la frontera i arribar a França. Allà es va establir primer a Avinyó i després a París i Olhèrgas, fins que va poder tornar el 1944 a Barcelona. En el moment en què els nacionalistes arribaven a la Ciutat Comtal, Pous i Pagès «sabia que no podia quedar-se a Barcelona. I co-